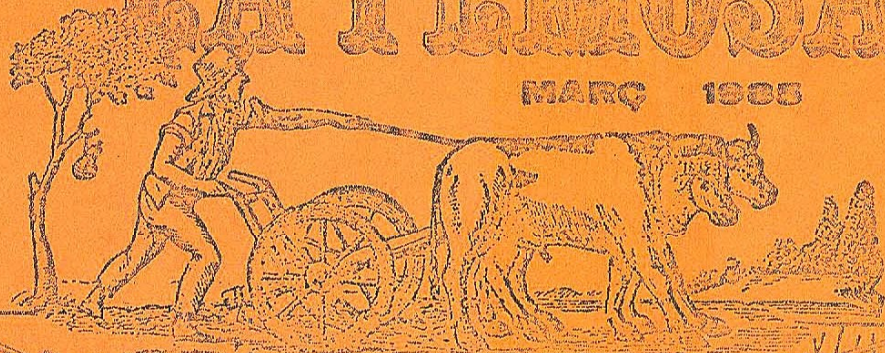
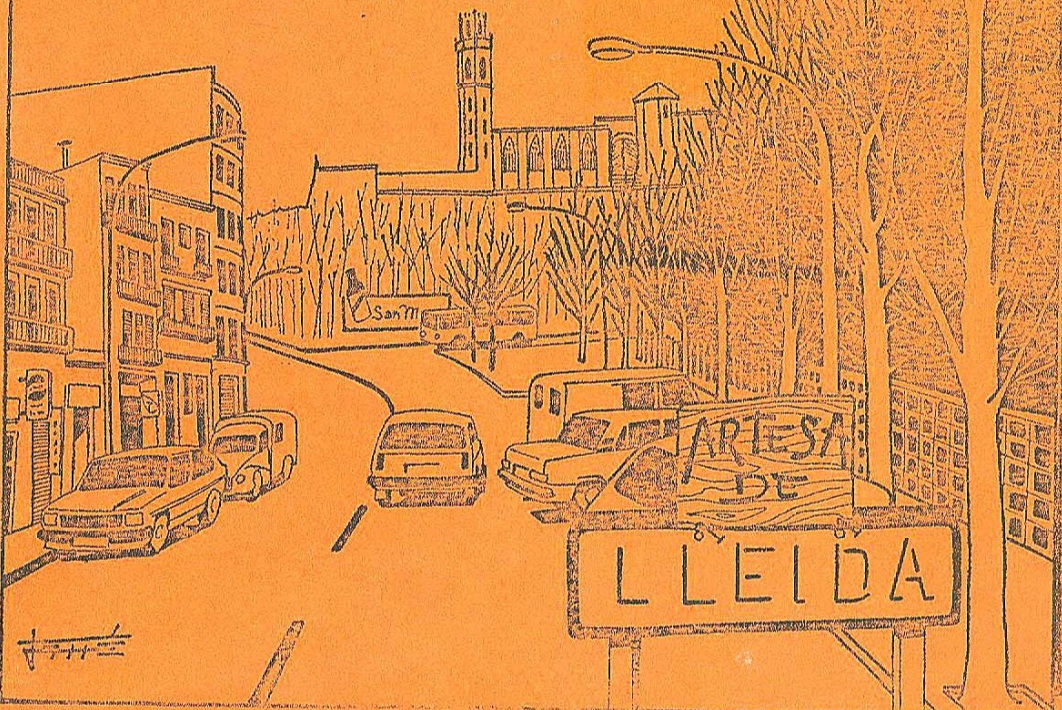

LA FEMOSA

MARÇ 1988

X RETROBAMENT DELS
SARDANISTES VETERANS

PÒRTIC

No sabríem dir si és per virtut o per defecte que el nostre poble no fa res per a projectar la seva imatge més enllà del nostre terme. Aquí es fan setmanes culturals on hi venen destacades personalitats del món de la cultura, grups d'animació, teatre, esbars, corals... sense que de tot això se'n faci propaganda de cara enfora. Aquí es fa una animada festa major, amb concursos, espectacles populars, actes de participació, i tot sense que de cara enfora se'n parli gaire. Aquí es fan coses i sembla que a ningú ens preocupi si més enllà del nostre poble la gent se'n assabenta o no.

No sabríem dir si és per defecte o per virtut que tot el que fem aquí ho fem per a nosaltres; pensant únicament en la gent del nostre poble, i no per egoisme col·lectiu, sinó per la necessitat de dedicar tot això a fer créixer la il·lusió d'aprendre, la il·lusió d'informar-se, la il·lusió de créixer en la cultura i l'arrelament al país de la gent del nostre poble.

No és per virtut i segurament que tampoc per defecte, que en fer i organitzar coses aquí ho fem per a interessar la gent d'aquí. Teatre, escala en hi-fi, esports, conferències, cursets, festes, exposicions, concursos, res d'això no s'organitza i es porta a terme per als altres, sinó que,

però no únicament, per a la gent d'aquest poble.

Quan alguna vegada anem a fora, com per exemple ara que el nostre poble ha participat en la desena "Festa de Retrobament dels Sardanistes Veterans de les terres lleidatanes", la gent que no ens coneix es queda sorpresa, i és que Artesa ha demostrat tenir més dinamisme que molts pobles que gasten més energies fent-se propaganda fora que treballant de cara endins.

Tant si és defecte com virtut, caldria seguir amb la línia de treballar per a créixer de cara endins segurs que d'aquesta manera aprofitem el temps i els nostres recursos. El projectar-nos de cara enfora podria enlluernar-nos i fer-nos perdre de vista els objectius de fer cultura i país, dins del nostre poble.

LA FEMOSA

• • REVISTA DE INFORMACIÓ LOCAL • •
EDITA AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPOSIT LEGAL N. L-264-1981
SEGONA ÈPOCA N. 62 MARÇ 1985

INDEX

	PAGINA
PORTIC	1
L'ALLIBERAMENT DE L'ESSER HUMA	4
A SALVADOR ESPRIU	7
TREBALLAR I CALLAR?	8
CARTA A UN VENÇUT	10
LES NORMES SUBSIDIARIES (un comentari al marge)	13
MOTS ENCREUATS	16
ARTESA CAPA EN FORA	18
CONTE	21
"VEU D'ARTESA" JA FA 20 ANYS	23
CONEGUEM LA NOSTRA FAUNA (la garsa)	26
AMICS D'EN XESCO BOIX	28
HISTORIA D'UNA AFECCIÓ	30
L'HUMOR A LES PÀGINES	22 i 29

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de la FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

AMB EL SUPORT DE LA GENERALITAT

L'ALLIBERAMENT DE L'ÉSSER HUMÀ

No s'oc artesenc, però m'agradaria dir-hi alguna cosa al vostre debat que qüestiona la necessitat d'organització de la dona en moviments feministes.

¿Es realment necessària l'organització en grups separats per aconseguir l'alliberament humà?

Arreu hi ha sectors que lluiten per fer-se reconèixer els seus drets com a grup o bé, el dret a una existència lliure sense interferències d'altri. Però existèixen realment diferents tipus de marginació, o aquesta divisió submarginal és el resultat d'una estratègia per tenir-nos més dividits i fer-nos més difícil l'alliberament com a éssers?.

Com a membre d'una terra sotmesa a uns estrangers, considero que pateixo més d'un tipus d'explotació: nacional com a català, de classe com a obrer i d'home en estar destinat junt amb la dona a animal de reproducció. Afectat per aquesta problemàtica, voldria donar una visió de globalitat (la meua) al tema que estem debatent.

L'explotació de dones i homes als Països Catalans i arreu del món, és el resultat d'acte de força, on la dona (securament pel seu afebliment físic) hi restà en inferioritat. que l'ha duta, juntament amb una educació de segles (edu-

cació més que masculina en diria dominadora) a un rol determinat -el de reproductora-. ¿Però és que als homes se'ns ha otorgat un paper diferent?. Crec que tots plegats formen una mena de bestiar d'engreix per a perpetuar-ne l'espècie, alhora que altres, els que manen, viuen amb l'esquena dreta. Calia però, donar una estructura al muntatge i bé pot ser la següent: Capitalista, adinerat, militar, gerent, tecnòcrata, quadre, obrer, pagès, home, dona. On la dona per necessitats de producció hi restà en darrer lloc. I com que juntament amb l'home havien de mantenir una educació que perpetués el muntatge, l'home s'ho cregué tant, que arribà a degradar-la fins a fer-ne'n una serventa.

La superació "fictícia" del sotmetiment de la dona a l'home (no a l'ésser) en les societats capitalistes, no correspon a altre esquema, que al canvi evolutiu de les formes de dominació i a la necessitat cada cop més creixent de fer desaparèixer sectors de descontents. Aquesta evolució, no pressuposa l'anorreament de l'explotació, car continuarà produint-se fins arribar a unes noves relacions humanes. L'únic que és creent són nous ghettos, diferenciats econòmicament, on dona i home, segons l'educació i llur pròpia evolució, mantenen relacions més o menys d'igualtat. Tot plegat com en totes les filosofies dels bàrbars, és l'intentar acontentar-nos pensant que som lliures o que hi ha algú pitjor. Però d'aquí a l'alliberament i a la creativitat n'hi ha per estona.

El problema de la dona (i de l'home) és un problema de conscienciació, de prendre un determinisme davant la vida i

comprometre'ns, però l'alliberament de qualsevol ésser humà, no depèn d'ell sol. Per això, l'alliberament de la dona forma part d'una transformació radical de la societat, on entre altres coses, les diferències entre sexes només siguin un fet físic.

com a catalans, podem veure que la falta de consciència ens porta a col·laborar sovint amb els forasters perquè continuïn amb l'explotació i la destrucció de la terra. Quan algú arriba a càrrecs importants en algun sector, col·labora amb l'amo a oprimir els antics companys. Així anem descendint fins arribar a les nostres relacions humanes. Dominem amics, la companya o el company (si s'escau i ens deixa) i moltes vegades els fills mentre els podem per la força.

L'alliberament de les persones (dona i home), és immers pels independentistes en el nostre procés de recuperació dels Països Catalans, de no ser així, fora un inútil canvi d'amos. La construcció d'una nova societat, per a dir-ho d'una manera, és la síntesi de la nostra ideologia -educació pacifisme, sexualitat, treball, repartiment de la riquesa, home, dona.- en el context d'unes relacions en llibertat són inherents a l'independentisme.

Per això, cal una consciència crítica o humana i sóc el primer a reconèixer que molt homes no la tenim i de la mateixa manera que moltes vegades no entenem la problemàtica de la dona (més agreujada) tampoc no en sabem res de la nostra submissió. Aquesta falta de consciència ens obliga al debat i a la denúncia de totes les opressions parcials que per mi es globalitzen en la lluita d'alliberament dels Països Catalans.

TREBALLAR I CALLAR ?

Si davant el compromís dels nostres actuals governants, que ens digueren que quan tendrien majoria ens traurien de l'Otan, i ara que tenen el "PODER", diuen tot el contrari, nosaltres ens callem sols ens queda el dret de treballar i callar.

Si ens quedem sorts i muts, davant tots els milers de parats, i fem com l'estruç d'amagar el cap sota les ales, perquè encara en arribar a la llar, nosaltres tenim unes soques calentes per fotrèns a la boca, ens queda tan sols un dret, treballar i callar.

Si mirem sense fred i calor, tots aquells socis Gines-tans, que a l'hora de vendre el fruits de tot un any de lluita, són com aquells de la canço "todos queremos más", i juguem amb els preus, no com a cooperativistes, sinó com pobres capitalistes, sols tenim un dret, treballar i callar.

Mentres aquests altres terroristes sense metrallera, i amb noms i cognoms aristocràtics, vagin portant les maletes repletas de bitllets cap a la verda Suïssa, i això de verda no és pas perquè els agradin les vaques sinó els bancs, ens creuem de mans sols ens queda el dret de treballar i callar.

Si davant el govern centralista de "Madriz", i el centralista de la "Generalidã", que quan encara no eren govern, ens digueren que tindriem Serveis Agraris en lloc de les "Camaras" i no volen recordar-se d'allò promès, i ens volen engiponar "Cãmaras", "camaretes" i "camarillas", però no pas d'atmosfera controlada, sinó per poder controlar a tots els pagesos i descontrolar tots els sindicats democràtics. Si amb aquets "tinglado" fem ulls grossos, sols ens queda el dret de treballar i callar.

Si sols ens preocupem de saber llegir i escriure en catalã, que el Barça és més que un club, i ens oblidem que podem putejar-nos en castellã, com ara els socialistos que volen fer-nos portar comptabilitat com si fossim una empresa S.A., i tots els pagesos tan sols cridem pels cafès dient que això és injuts, que és complicar-nos encara més la nostra malaltissa professió, i oblidem que amb els crits i lamentacions perdem la força per la boca. Si davant de tot això callem, tan sols ens queda un dret, el de baixar-nos els pantalons i que ens humiliïn com a persones, ja que no em sabut ser persones humanitzades.

I si de tant treballar i callar arriba el dia en què ens quedem sense veu, que ningú no es permeti dir, que la culpa és deguda a un refredat.

Perquè no hi ha pitjor refredat que aquell que s'agafa, quan a un les circumstàncies de la vida el trobem despullat de cos, de pensament i d'acció. Si tots volem, encara hi som a temps que tot això i molt més no sigui així com Déu vol.

jomaes

CARTA PER A UN VENÇUT

Ara que la quietud de la nit ha deturat per fi la màquina i ha omplert les hores de calma i d'assossegament, he robat uns instants de reflexio al son i se m'han acudit aquestes paraules.

No és cert que tot és perdut, o que el torçut no pugui adreçar-se i el mancat no pugui completar-se. Aquestes només són raons, excuses amb les quals els immobilistes ens omplen el cap, per tal de convèncer-nos de la inutilitat de qualsevol acte encaminat cap a la transformació de tot allò que es jutja com a injust.

Als immobilistes no els interessa el progrés, progrés aquí vol dir millorament democràtic en tots els aspectes, i per això volen confondrens amb tot un seguit d'arguments, que de vegades poden inclús semblar raonables, i si així no ho aconsegueixen, empren d'altres recursos menys raonables, d'això en saben molt. per tal de mantenir l'estatus que tant els beneficia.

Però jo crec, no sols que hi ha molt a millorar, sinó que existeix la possibilitat de millora i aquesta està en les nostres mans. M'explicaré:

No es perden totes les llavors al vent,
algun dia algú recollirà els nostres fruita
que juntament amb els d'altres
alimentaran per a sempre la fam eterna.

Cal però, que units,
romanguem ben prop els un dels altres.

Coordinades les accion, cap a l'horitzó de l'esperança;
sé que hi arribarem.

Però hi arribarem junts,
perquè no té sentit la soledart,
ella és l'abisme on tot es perd,
l'absència infinita, la covardia, l'obscuritat,
l'autisme que no deixa entrar, ni sortir res,
ella és la verdadera trampa,
la verdadera derrota.

Per això cal guanyar aquesta primera batalla contra un ma-
teix,

deixar a casa la desconfiança, l'egocentrisme
i obrir les portes del propi jo per a convergir cap als
altres,

com a única metodologia per a ésser lliures.

Hi ha molt a guanyar,
cal només fer el primer pas.

Newton, en el tercer principi de la dinàmica diu
que mai no existeix sols acció d'un cor sobre un altre,
sinó interacció mútua entre dos,
així doncs, una acció retorna sempre com a tal acció
cap a un mateix, amb la mateixa intenció que parti

i per tant mai no és inútil,
res no és inútil que no sigui romandre immutables,
malfiats, tancats dins les pròpies cesaces
sense buscar camins que ens vagin apropant
i que puguin, algun dia, portar-nos fins a la clau
que obri les gàbies a la llibertat.

En la lluita de cadascú,

hi estem implicats la totalitat de la humanitat
i només l'acció conjunta podrà lliurar-nos de les cadenes,
perquè com algú va dir

"que ningú no parli de llibertat mentres hi hagi un sol home
que no sigui lliure".

Quina gran lliçó pels racistes, imperialistes, masclistes i
femenistes, catòlics, evangelistes, classistes, militars,
nacionalistes, individualistes, fascistes... i tots aquells
que recerquen elements d'identificació immediata.

Aquí o ens salvem tots o no se salva ni Déu.

No romanguis sol,

tinc una terrible necessitat de tu,

estic malalt pel teu silenci

i només les teves paraules i la teva presència poden guarir-
me.

Tenim tantes coses per a contar-nos,

tantes coses per a fer junts.

felip

LES NORMES SUBSIDIÀRIES

(UN COMENTARI AL MARGE)

Durant tot aquest més de febrer hi haurà a Casa de la Vila, en exposició pública, l'avant projecte de les futures Normes Subsidiàries del municipi d'Artesa. Per aquesta causa ja se senten veus de tot tipus, criticant-les i posant oposició, les unes, i en aprovació les altres. Sigui com sigui, un cop aprovades definitivament, les Normes Subsidiàries han de representar pel nostre poble un gran andavant per la correcta reglamentació del sòl; contra l'anarquia de futures construccions (vivendes, magatzems o granges) i l'especulació dels espais edificables. No obstant, i segons com quedin enllestides, poden ésser més justes i equitatives per a tots els veïns afectats.

Com que a mi, com individu, no em beneficien ni em perjudiquen en res, podria dir que ja les tinc bé surtin com surtin, però, si com individu no hi tinc res a dir, com artesenc sí que hi voldria dir la meua. Tinc una opinió molt particular (que no sé si és compartida per ningú més) en quant a la utilitat dels traçats de carrers molt amples, i per això, al marge de les Normes, voldria fer uns comentaris per a exposar i defensar aquesta opinió:

Es un costum molt generalitzat que, la gent, quan comprem o construïm alguna cosa no mirem gaire la utilitat, el

servei que ens ha de fer, allò..., més aviat ens interessa el fet que, si es pot, sigui una mica millor que la dels altres. Així a l'hora de comprar un cotxe, un tractor o qualsevol eina no mirem el servei que ens farà, sinó que mirem que aquest tractor, aquest cotxe sigui més potent, luxós i fins i tot més car que el que té els nostre veí, amic o cunyat. Igualment, a l'hora de fer projectes ens deixem emportar per aquesta mena de vanitat de voler demostrar que som més que els altres, i per això anem al dret disparant sense engaltar, moguts potser per allò de "preu per preu, sabata grossa" com si la sabata grossa fos tan còmoda i de bon portar com la sabata a la mida exacta.

A l'hora de dibuixar un carrer sobre un paper el dibuixem ben ample (l'amplitud ens obsessiona), pensem només amb els inconvenients dels carrers estrets quan hi hem de transitar i maniobrar amb el tractor o volem aparcar el cotxe i no ho podem fer perquè hi ha altres vehicles ja estacionats. Aquests són per a nosaltres els inconvenients d'un carrer estret, i per una vegada que ens trobem amb aquest problema malaiem tots els carrers estrets del món, sense adonar-nos que el que estem fent és posar en evidència les nostres presses, la nostra poca disciplina, el nostre egoisme d'individus materialitzats fins al moll dels ossos. Sense voler caure en la defensa dels carrers estrets (que tot té una mesura) mentetindrè més a enumerar alguns dels inconvenients d'un carrer molt ample.

Si en lloc de mirar, quan comprem un tractor, que aquest tingui el que no té el del nostre veí, miréssim la

servitud que ens ha de fer i ens preguntéssim si allò que volem que ens faci ens ho faria igual un de més petit, potser ara ens podriem estalviar la feina de voler demostrar que un carrer ample pot tenir més inconvenients que comoditats, i és que ens hauríem d'adonar que hem après a valorar les coses més per la seva façana que pel seu contingut, més per fer fatxenda que per la seva utilitat. D'entrada un carrer ample ja pressuposa de destinar uns terrenys productius a terrenys estèrils amb l'encariment que això comporta per pam o metre quadrat de sòl edificable. Un carrer ample vol dir més clavegueres, més canonades d'aigua potables, molt més enllumenat, molt més metres d'asfalt i ciment, més espai per a netejar i mantenir, en una paraula; moltes més despeses que repercutiran a la vegada a encarir encara més el sòl. I si el que hem dit, tot junt, encara no és prou, adonem-nos que haurem fet una via de circulació però no un carrer on s'hi pugui viure plàcidament, amb tranquil·litat i que, en-sems, no esborri la fesomia d'un poble pagès i treballador.

A l'hora de dibuixar un carrer pel nostre poble (i per qualsevol poble) s'hauria de tenir en compte que aquest, lluny de fer-nos més individualistes (l'amplitud dispersa) i depenents d'un vehicle per a desplaçar-nos, ens convidés a sortir a passejar, a fer petar la xerrada, a comunicar-nos fora de les presses de les màquines i que, de cap manera hauríem de permetre que aquestes en nom de les quals (la màquina és progrés) es volem fer per els carrers amples, canviessin els nostres àvids de comunicació; i alhora, la fesomia del nostre poble.

A. Costafreda

1 2 3 4 5 6 7 8 9

M
O
T
S

U
Z
O
R
I
D
A
T
S

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

HORITZONTALS:

- 1.- Figuradament instruit, cult. 2.- Galileo ....., Físic i astrònom (1564-1642). Vocal. 3.- Pompa, ostentació. Abreviatura de doctor. 4.- Al revés, germana del pare o de la mare. Al revés, esmena que es fa en una obra. 5.- Al revés, Societat Limitada. Vocal. Al revés, dit de paraula. 6.- Sorra. Prefix que significa ensems, en comú. 7.-Tipus de navegació comercial. 8.- Al revés, lletra grega. Tancar amb una paret o envà. 9.- Vocal. Relatiu a la comèdia.

VERTICALS:

1.- Fer iguals dues coses. 2.- Al revés, drama musical de Wagner que tracta de cavallers. 3.- Al revés, incisió feta amb una eina tallant. Al revés, nom de consonant. Cent. 4.- Al revés, habitatge dels ocells. Prenc nota. 5.- Al revés, planta hortícola. Al revés, planta detronc curt, arbust. 6.- Ciutat de l'Aragó, cap de provincia. Planta hortícola, especial per a l'amanida. 7.- Al revés, acabament d'infinitiu. Especialiste en una cosa, hàbil. 8.- Vocal. Revoca o rectifica. 9.- Massa feta d'ametlles, avellanes o nous torrades, amb mel o també sucre, tipic de Nadal. Epoca, espai de temps.

SOLUCIÓ

* * * * *

1.- Igualtació. 2.- Tafsrap. 3.- Mat. Eb. C. 4.- uIN.
Anoto. 5.- sloc. atam. 6.- Terol. Apt. 7.- IR. Tactic.
8.- A. Deroga. 9.- Torro. Era.

VERTICALS:

1.- Il. lustrat. 2.- Gatllet. 0. 3.- Ufanor. Dr.
4.- Ait. coter. 5.- Ls. A. Jaró. 6.- Arena. Co. 7.- Cabo-
tatge. 8.- IP. Taptar. 9.- O. Comic. A.

HORIZONTALS:

ARTESA, CARA EN FORA

Amb el títol que encapçala aquesta nota, el diumenge dia 3 d'aquest mes de Març, es va repartir per tot el poble una circular per a informar de la participació d'Artesa en les X. "Festes de Retrobament dels Sardanistes Veterans de les Terres Lleidatanes". Passades ja aquestes festes, cal fer ara una mica de resum de les activitats que el nostre poble va desplegar:

El dilluns dia 4, a les vuit del vespre i a la Sala d'Actes de I.E.I. es va fer un recital de poesia musicada; després d'una breu, però acurada, presentació de la vida i obra del poeta Miquel Martí i Pol feta per l'Eulàlia Solà, en Josep-R. Bonet i l'Enric Domènech i la mateixa Eulàlia es van alternar en recitar poemes d'aquest autor, molt ben acompanyats a la guitarra per en Josep i Eva Drudis. Fora dels poemes de Miquel Martí i Pol, en Josep Ramon va recitar "La Sardana" de Maragall que va dedicar als sardanistes veterans, i "Assaig: de Càntic en el Temple" de Salvador Espriu com a homenatge a aquest poeta fa poc traspassat.

El públic que omplia la sala de l'I.E.I. va aplaudir llargament i amb entusiasme la magnífica actuació dels nostres representants.

El dimarts, dia 5, a les vuit del vespre i a la plaça de Sant Joan de Lleida, hi havia un grup de cassolaires d'Alcoletge al costat d'un grup d'artesencs que, amb l'espectacular graella de la Festa Major, van rostir un porc de 110 quilos de pes que va estar obsequiat amb entrepans, al nombrós públic que omplienava la plaça de Sant Joan.

El divendres, dia 8, també a les vuit de la tarda, a la sala d'exposicions de la Caixa de Pensions "La Caixa" de la plaça de la Sal de Lleida, es va inaugurar l'exposició artesenca que portava aquest títol: "ARTESA, AHIR I AVUI". Va inaugurar aquesta exposició la Carme Torres cap dels Serveis Territorials de la Generalitat de Catalunya acompanyada del president dels "Huracans". A l'acte hi havia també el nostre Alcalde i d'altres representans de l'Ajuntament d'Artesa. En aquesta exposició s'hi podia veure el següent:

D'entrada una gran fotografia d'Artesa al costat del títol de l'exposició i d'una col·lecció de fotografies velles del poble. Entrant a la sala, per a la dreta, hi havia un recull de cançons i coples populars d'Artesa; allò de "A Vinaixa hi tinc la caixa,". Seguia un plafó amb exemplars dels primers periòdics editats al nostre poble; "Veu d'Artesa" (1965) i "La Meuca" (1966); en un altre plafó hi havia alguns números de LA FEMOSA, primera època (1967-1973), al seu costat "Artesa Sardanista" amb fotografies, programes i l'estandard de "Dolç Esforç" (1968). Seguia dos plafons amb fotografies i programes d'exposicions fetes al nostre poble, un plafó amb fotografies del III Cros Comarcal Artesenc i un altre amb fotografies de diferents representa-

CONTE

Hi havia una vegada un home tan ric i poderós com gran de cor i generós; a la seva casa mai no mancava pa, carn ni treball, fins i tot no s'ho podien acabar.

Un dia a la seva casa hi va trucar un ser humà, no era com ell, parlava una altra llengua, tenia diferent semblant tenia altra cultura i altra manera de pensar.

Però, li va dir que venia de molt lluny, cansat de caminar d'un país molt pobre on hi mancava el menjar, fins i tot el pa; no hi havia feina i moltes boques per alimentar.

I vet aquí que aquell home a casa seva el va posar, amb ell i la seva família, pa, casa i feina li va donar.

Però, quan van passar uns anys 4 ó 5, 7 ó 8, a casa d'aquell bon home tot anava canviant, ja no hi havia feina, ja hi mancava el menjar; amb ungles i dents esgarrapaven, la terra per un tros de pa; un dia trist i melorigiós a aquell ser humà va cridar; li va dir el que passava que ja no el podia hostatjar però, aquell ser humà contestà: Aquesta és la meva casa, aquest el meu menjar, si ja no n'hi ha per a tots tu ets qui ha de marxar, tu ets qui no tindrà casa, tu ets qui no menjarà.

La fi d'aquest conte no el vull pas posar vull que el poseu tots vosaltres; cadascú en un full a part.

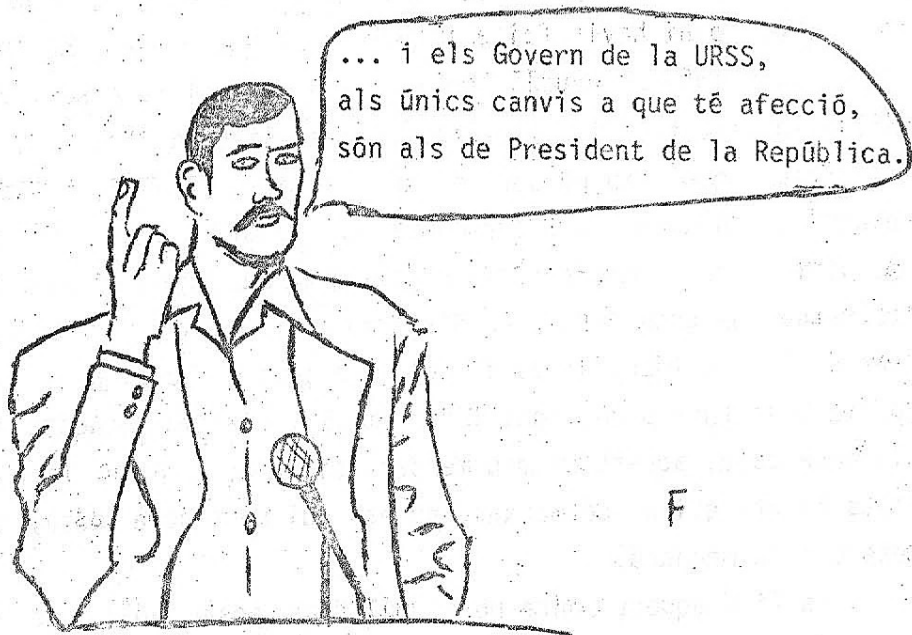
Si heu estat justos amb la fi del conte sou uns bons catalans; si teniu una altra llengua però, just el fi heu posat, jo us dic de tot cor, sigueu benvinguts a casa meva estimats germans.

Els que a la fi del conte han fet injustícia, aquests els vull oblidar.

M. C. ESTEVE DE PIÑOL

~~~~~

HUMOR

"VEU D'ARTESA"

JA FA 20 ANYS I

En aquest mes de Març fa exactament 20 anys de l'aparició del número u de "Veu d'Artesa", el que seria el primer periòdic editat a Artesa. D'aquell mes de Març del 1965 fins ara ha plogut molt, han passat moltes coses; ha canviat el sistema de produir (i els productes) de la nostra economia, l'esbarjo, el sentit de la moral, els mitjants d'informació, de comunicació o de desplaçament i, sobretot, ha canviat el sistema polític amb tot el que això comporta. Al cap d'aquesta anys i en la situació actual, és difícil imaginar-se el que aquells primers full van representar pel desvetllament cultural del nostre poble.

Repassant ara, full per full d'aquells vuit únics números que van aparèixer de "Veu d'Artesa" no hi sabem veure cap article que hagi pogut aguantar el pas del temps; tots ens semblen d'una ingenuïtat sorprenent. Es clar que la gent que hi escrivia, a més a més de ser jove (o relativament jove) havia estat pujada amb la por de la repressió franquista (en aquest cas no hauríem de dir "repressió" sino, més bé, "pressió"; allò que ningú no deia, però que s'endevinava en l'ambient), i educada en una escola castellanista i encara amb els vells criteris d'unitat i uniformitat de la "Pàtria. Frases com: "no t'hi emboliquis", "que no t'enredin", "procura que no t'assenyalin"... les senties arreu. La por a "destacar" en les coses que sortien de la "normalitat" i de la rutina de l'anar fent, feien tirar endarrera a més d'un

que en un començament es podia sentir atret per una idea concreta. Si podem pensar en tot això o fer-nos una idea de tot això, podrem valorar aquell inici tendre i poruc, però que, al cap d'aball, era sense cap dubte el senyal que al nostre poble alguna cosa començava a canviar.

El promotor de tot això fou mossèn Piñol, aquell Piñol dels primers anys que era, només, l'ajudant de l'auster, reservat i vell mossèn Anton de grata memòria. De la manera com estaven llavors les coses, tots aquests intents de fer cultura al marge de les nínies i criteris oficials, aixien a l'escalf de l'Església sortida del Concili Vaticà segon. Al costat d'en Piñol hi havia un grup de persones (homes i dones) d'idees i tarannàs ben diferents que feien possible que aquest modestíssim periòdic pugués sortir sense que ningú no en pogués raclar la paternitat.

Com ja hem dit, en sortiren només vuit números que representen un total de 25 fulls (folis) impresos per una sola cara en els quals s'hi poden llegir uns 22 articles o comentaris, 4 poesies i unes quantes notes a peu de pàgina per a omplir els buits. Tret de mossèn Piñol, que no posà mai el seu nom, s'hi troben aquestes signatures; algunes de les quals, a hores d'ara, no són identificables: "Una de Tantas" Manel Bonastre, Moix, J.T.C., Adolf Costafreda, Isidre Mor, Ramona Barberà, A. Jové, Josep Carrera, Lluís, Felip Liarte, Antoni-Felip, i en F. Avila.

Dins d'un grup tan poc compacte era fàcil que sorgissin discrepàncies; en sortiren i aquestes foren el motiu de suspendre aquesta publicació. L'experiència, però fou d'allò més vàlida, i ara, al cap de 20 anys podem dir que més que

vàlida fou decisiva. Nosaltres, al menys, ho creiem així i és per això que ara hem cregut convenient i oportú d'escriure aquestes ratlles com a recordatori.

VEU D'ARTESA

Artesa de Lleida

EL CATALÀ ES IDIOMA O DIALECTE ?

Quantes vegades ha sortit a la conversa si el català és un idioma o un dialecte ? Quantes vegades la cosa no ha quedat clara perquè una diuen que sí i els altres que no ?

Infinitat de vegades ! Ara bé, la cosa que ha motivat tantes discussions és ben fàcil d'aclarir, n'hi ha prou en preguntar-nos el que és un dialecte i el que es un idioma comparant el resultat d'un i altra amb el català i sabrem el que voliem saber.

Acabé de consultar el diccionari els mots, Dialecte i idioma, hi llegeixo això :

DIALECTE, m. Parlar caracteritzat per un conjunt de particularitats locals. **IDIOMA**, m. Llenguatge propi d'una nació o d'una contrada

Dedum de la resposta del diccionari que el dialecte forma part del idioma, caracteritzat, però, per una manera especial de pronunciar els mots i d'alguns mots d'una forma pròpia.

Així, dins de l'idioma castellà, són dialectes l'andalús, l'aragonès, l'asturienc, perquè tenen una manera peculiar de pronunciar la llengua castellana.

Aclarit ja el que és un dialecte i comparant-lo amb el català, hem d'afirmar categòricament que la nostra llengua es un idioma. Perquè de quina altra llengua fóra dialecte ? Tan diferent del castellà i molt més del francès ? No hi femem més voltes, el català només fóra dialecte si es semblés tant a una llengua com l'aragonès al castellà.

I sabem que no és així. Idioma es el llenguatge propi d'una nació o d'una contrada. El català és només i ben bé nostre.

La primera notícia - he dit com a curiositat - que tenim del català van ésser unes anotacions ítes per un sacerdot, a un llibre de devocions trobat a Organyà. Datan de fa vuitcents anys.

Fotocòpia reduïda d'un número de "Veu d'Artesa".

CONEGUEM

LA NOSTRA FAUNA

LA GARSA

*****

FITXA TECNICA:

(Pica pica, família dels corvids) moixó de l'ordre dels passeriformes.

DISCRIPCIO:

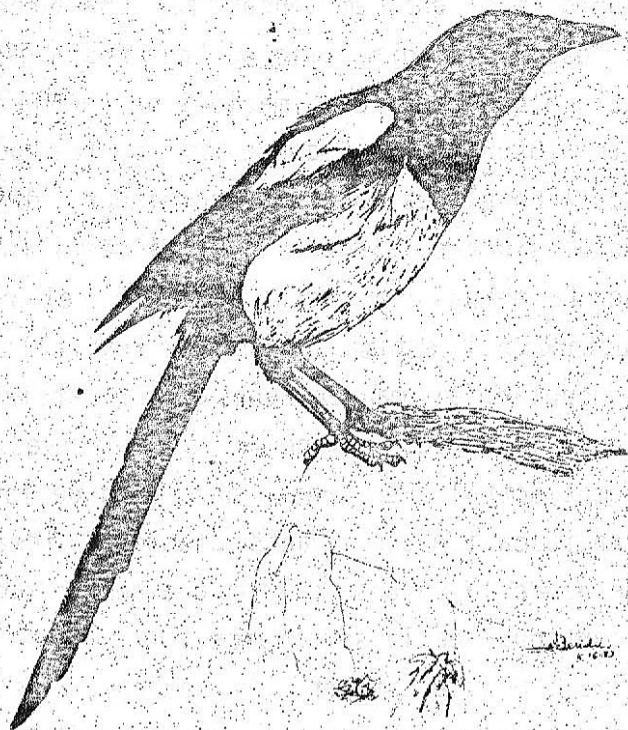
La garsa que és, potser, l'ocell més conegut i popular que tenim, medeix uns 45 cm., té la cua llarga i esvelta. El bec fort, així com les potes, de color negre. Presenta el plomatge escapular (espatlla), el dels costat i de sota de color blanc i la resta de color negre amb reflexos verds, blaus i morats.

Habita a tota Europa (menys a Islàndia, Còrsega, Sardenya i les Balears), a l'Assia temperada, Africa septentrional i a l'Oest de l'Amèrica del Nord. S'alimenta d'insectes, caragols, llimacs, sargantilles, ous i culotís (petatxos) d'altres ocells, de tota mena de fruita i de caronya; encara que també se la pot veure caçar petits rosegadors com taus i ratolins. Es sociable i grègària sobretot a l'hivern.

Contrueix el niu, força voluminós, amb fang i brancatge sec als arbres alts, però molt sovint ho fa als fruiters, als esbarzers i governeres i fins i tot l'he poguda observar arran de terra, als llucs d'un oliver. Pon de sis a vuit ous d'un color blau verdós fosc amb pics negrosos.

Per creure que era un moixó que perjudicava molt l'a-

gricoltura i per evitar o minvar la seva reproducci6, el nostre Ajuntament havia posat preu als ous i a les potes d'aquests animals. D'un principi es pagaven els ous a deu c6ntims i les potes a vint-i-cinc cada una. M6s tard es va deixar de pagar els ous i s'increment6 el preu de les potes. Fa uns deu anys que, sortosament, s'ha perdut aquest costum.

DITES POPULARS:

Dones, garses i pardals;
D6u ens enguard d'aquests animals.
A la dona i a la garsa
el que diguis a la plaça.
En temps de farsa
el corb diu negra a la garsa.
Donar garsa per perdiu.

AMICS D'EN XESCO BOIX

Benvolgut company-companya:

Som un grup d'amics que hem pensat fer una gran festa per recordar a Xesco Boix, gran amic nostre i símbol de la vital importància d'una tasca d'animació i de cultura dedicada als infants, futurs homes i dones del nostre poble i, com no, dedicada a nosaltres mateixos, comniadors d'una societat més humana, sincera, alegre i a la fi més lliure.

Creiem que la feina d'en Xesco Boix, és el resultat d'una gran constància i estima envers la revifalla de la nostra cultura popular, el manteniment de la mateixa i la transmissió d'unes idees més humanes i alternatives envers la nostra societat actual. Per tant, conscients de la importància d'aquesta tasca i grans amants d'aquests ideals, no podem deixar de banda la valuosa pèrdua que hem sofert i la necessitat de continuar en la seva tasca.

Per tot això i perquè estimen les cançons, les dites, el tarannà d'aquest home tan generós, ens agradaria que fèssiu arribar a tots els vostres companys i coneguts la celebració d'una GRAN FESTA, TOT RECORDANT A XESCO BOIX, que tindrà lloc a BALAGUER, el DIUMENGE 28 D'ABRIL.

En aquesta festa d'ambit intercomarcal hi participaran grups d'animació, grallers, titellaires, ceramistes..., de les nostres comarques i també comptarem amb la presència dels companys més lligats a Xesco.

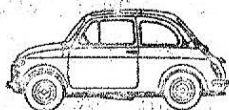
Els principals protagonistes d'aquesta festa seran els infants de les nostres comarques, que participaran als diferents tallers, exposaran les seves obres sobre en Xesco (poemes, dibuixos, estels...), així com gaudiran amb nosaltres de la gresca i l'animació dels diferents grups. Per tant us demanariem que vinguéssiu acompanyats dels vostres fills, alumnes, companys, i de totes les persones que estimin l'animació i l'alegria.

Perquè, com deia en Xesco:

"Tenim un temps breu, breu, breu,
i un camí molt llarg, llarg, llarg,
cada cosa té el seu temps i passa de llarg..."

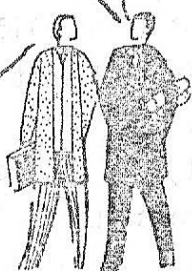
AMICS D'EN XESCO BOIX

HUMOR

Mudats com anem i amb aquesta pinta d'intel.lectuals que fem avui "l·ligarem" !!

Home, si no ens veuen el cotxe...

HISTÒRIA D'UNA AFECCIÓ (4)

NOTA DE LA REDACCIÓ:

El nostre corresponçal amb dedicació exclusiva, ens ha tramés la crònica d'uns partits jugats pel Club d'Handbol d'Artesa, sense l'acostumada i oportuna introducció. Valguin doncs aquestes ratlles per a entrar ja en el tema.

12 Febrer 1985

C.H. Tabolls 18 - C.H. Artesa 12

Als passats campionats d'Europa d'Handbol, el tècnic de l'equip iugoslau, Marzic Plujancavic deia: "l'handbol és un esport molt complex on hi participa tant el pes brut del jugador com el del seu cervell".

I les proves, bé li donen la raó a aquest Senyor. Un dimarts a la nit (els d'Artesa ja quasi volen ser professionals, amb això de jugar entre setmana). Aquest corresponçal gaudí de l'espectacle que mostraren els d'Artesa. Amb una defensa contundent (fins allà on les forces arriben) i amb un atac bastant intel·ligent l'Artesa perdia enfront del subcampió del grup.

Un partit, insisteixo, enlluernador per la seva vistositat, on els únics que ho feren malament -per amb dues parts- foren els porters -(els de l'Artesa, perquè no hi veien prou i els de l'Aitona, perquè hi veien massa)- i els àrbitres.

Amb aquest partit s'acaba la lliga d'Handbol, on l'Artesa malgrat els bons resultats, queda en darrer lloc de la classificació; però aquest humil cronista, veient el joc desenvolupat pels del poble bé a bé de demanar-vos als de la federació, almenys una medalleta o una cadeneta per aquest equip, que si bé no ha guanyat cap partit, ha fet que els altres competidors haguessin de superar-se per guanyar-los i amb això s'ha elevat el nivell de l'handbol a Lleida.

Queda ara per veure els nous progressos dels de casa en els partits de la copa de la Federació.

17 Febrer 1985

C.H. Serós 20 - C.H. Artesa de Lleida 10

Partit sense transcendència i sense comentaris ja es coneixen massa ambdós equips com per donar sorpreses.

A l'Artesa els aires del Baix Segre no li proven massa; a més, a aquella gent no els fa gaire gràcia el joc de l'Artesa. En resum, joc embarullat i tenebrós.

24 Febrer 1985

C.H. Alcarràs 25 - C.H. Artesa de Lleida 19

Dia de glòria per al C.H. Artesa de Lleida, en assolir un nou rècord en el nombre de gols a favor.

I la glòria encara hagués pogut estar més grossa si els d'Artesa arriben a guanyar tal com era de llei.

L'Artesa jugà una discreta 1ª part, però sense saber com anava pel davant en el marcador. A la 2ª part, i també sense saber com, els del poble anaven perdent, en un partit del tot encarrilat. Això passa perquè els nostres no saben guanyar; juguen però allò del triomf no saben el que és; i

és clar! com que no saben fer altra cosa, dons a perdre.
Aquest corresposnal, fent una mica nostradamus, preveu pel
partit de tornada un clamorós èxit dels d'Artesa.

3 Març 1985

C.H. Artesa de Lleida 18 - C.H. Alfarràs 21

A l'acta del partit, a l'apartat on els àrbitres mesuren
l'actuació del públic hi ha tant sols una ratlla. Què vol
dir aquesta ratlla? Negatiu?: no, no els pegarem ni els ti-
rarem objectes contudents, què no hi hauria públic?, fals,
èrem tres gats però hi érem. Llavors, només queda una raó,
"tantsemenpotisme" és clar, els àrbitres "passen" d'opinar
sobre 5 o 6 persones que els miraven avergonyits. Perquè
passen, sabeu perquè eh? Doncs perquè 5 persones no poden
influir sobre les seves decissions ni amoïnar-los gaire, ni
aplaudir-los gaire. I això és vergonyós, és que fins i tot
et fa vergonya de cridar o animar els de casa, perquè només
et sens tû.

Però, bê!, que no veieu que és un acte gratuït i que hi ha
espectacle (naturalment el donen els visitants) i que pots
riure de la pena que fan aquells xiquets. Si això no ho tro-
bareu ni pagant amb tot l'or de Moscou.

I a més us he de dir, als que no hi éren, que es van perdre
un partit de debò, i que fins als 5 darrers minuts no es va
saber qui guanyaria: apa, per fotre!

El Corresposnal amb dedicació exclusiva.

